

Frank Westerman, *El Negro en ik* (Atlas: Amsterdam/Antwerpen 2004), 251 blz., € 19,90.

'El Negro'
Died c. 1830
Son of Africa
Carried to Europe in Death
Returned Home to
African Soil
October 2000

Tekst in het Engels en Setswana op een bordje bij een grasveldje in Botswana. Geen zerk of dekplaat, slechts een dichtgegooide kuil ...

Zo eindigt het boek van Frank Westerman over zijn speurtocht naar de herkomst van een opgezette neger, die tentoongesteld werd in de 'Zaal van de Mens' in Banyoles, Spanje. Westerman zag hem daar in 1983 als eerstejaars student van negentien.

Het 'negertje' ('el negrito') fascineerde hem. Hij wilde weten wie het was. Het tentoonstellen van een mens op deze manier vond hij maar niets. Maar de studie ging voor; tropische cultuurtechniek, en gesteund

door het verlangen om de kloof tussen blanken en niet-blanken te overbruggen werkte hij eraan om 'een verdomd goede ontwikkelingswerker te worden'.

In dit boek mengt Westerman twee zaken: de kennis die hij geleidelijk aan over El

Negro verzamelde en zijn ervaringen met het ontwikkelingswerk. Die twee lijnen raken beide aan het denken over ontwikkelingslanden en hulp daaraan en hoe dat in de loop van de tijd veranderde. In dit nummer van *Kleio* wordt ook door enkele artikselschrijvers naar Westerman verwezen.

Het is een knap verhaal waarin op zich los van elkaar staande zaken min of meer chronologisch geordend de westerse kijk op de derde wereld (het Zuiden) en de Nederlandse ontwikkelingshulp duidelijk

maken. De lezer krijgt geen lesjes, wel alle ruimte om zelf de grote lijnen te ontdekken.

In 1985 was Westerman op Jamaica, waar hij op een minder afstandelijke manier dan in Wageningen kennis probeerde te maken met tropische landbouw. Hij is verbaasd over de manier waarop mensen daar hem benaderen, als een onbekend beest in een dierentuin. Hij ergert zich aan de plaatselijke ontwikkelingswerker met zijn zwarte bediende en de rommelige manier waarop de (geïmporteerde) rijstbouw plaats vindt.

'Maar wie is hij om aan een Indiër de rijstbouw uit te leggen?'

In 1987 is hij in Peru. Hij hoopt daar te ervaren dat ontwikkelingswerk echt zin heeft. Hij volgt een stage bij de Stichting voor Nederlandse Vrijwilligers – '*professionals met een normaal salaris ...*' – en werkt in een gebied dat in toenemende mate last krijgt van rebellen. Ook op zijn tweede standplaats kan hij steeds minder doen. Overigens niet erg, hij concludeert dat wat irrigatie betreft je de inheemse systemen het beste met rust kunt laten.

Daarna volgt Sierra Leone in 1995. Hier valt helemaal niets meer te doen voor blanken. Zelfs de trotse universiteit op de Leeuwenberg, 'het Athene van West-Afrika', het voormalige Fourah Bay College, waar zoveel ambtenaren, artsen, rechters en politici van de nieuwe Afrikaanse staten hun opleiding hadden ontvangen, is gesloten. Westerman vertelt over de woelige geschiedenis en het waanzinnige heden van het land. Een nog aanwezige voormalige hoogleraar – de meeste zijn allang verdwenen – geeft hem wat lessen 'white man's burdens' en hij besluit ze met de vraag: *'Of ik wist waar luitenant Tom en de andere jongens van de Staatsraad hem aan deden denken. Ik had geen idee. 'William Golding', zei hij, 'Lord of the Flies. Als je een paar alleraardigste jongens terugwerpt op zichzelf, op een eiland, veranderen ze vanzelf in barbaren.'*

In deze jaren deed Westerman van tijd tot tijd onderzoek naar aspecten van zijn Negro. Zijn ervaringen in de derde wereld, het Zuiden, onderbreken het verhaal over de resultaten daarvan. Wie hem opzette, dat dat redelijk normaal was in de negentiende eeuw. Hoe hij in Spanje terecht kwam, de toestand in het zuiden van Afrika waar El Negro vandaan moet zijn gekomen, de teraardebestelling in Botswana. Dit alles verweven met veranderingen in het denken over ras, verhoudingen van mensen en de relatie blank/zwart. Zoals dat ook in de ontwikkelingsstukken naar voren komt.

Westerman heeft veel interessante feiten boven water gekregen over El Negro en de gebieden waar hij kwam. Er zijn verbanden te leggen met 'de normale les' over ras en rassendiscriminatie. En je beschikt nu eens over concrete voorbeelden in plaats van alleen grote lijnen. *El Negro en ik* is dus een interessant en bruikbaar boek over een moeilijk, om niet te zeggen pijnlijk, onderwerp. Gecomponeerd en ingevuld op een toegankelijke manier; en prettig om te lezen. Het boek kreeg dit jaar een Gouden Uil, de Belgische prijs voor non-fictie.

Tineke Bogaerts

